

SALON KAUPUNGIN YLEISET HANKINTAOHJEET

Hyväksytty kaupunginhallituksessa 102 § / 16.12.2008

Voimaantulo 16.12.2008

SALON KAUPUNGIN YLEISET HANKINTAOHJEET

I LUKU YLEISET MÄÄRÄYKSET	3
Määritelmiä ja käsitteitä	3
1. Yleistä	5
1.1 Hankintaohjeiden soveltaminen ja yleiset hankintaperiaatteet	5
1.2 Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö	5
1.2.1 Yhteishankinnan määrittely	5
1.2.2 Sidosyksikköhankinnat	6
1.2.3 Hankinnat ja hankintavaltuudet Salon kaupungissa	7
II LUKU HANKINTAMENETTELY PIENHANKINNOISSA JA KYNNYSARVON YLITTÄVISSÄ HANKINNOISSA	8
2. Kansallisen kynnysarvon alittavat hankinnat (pienhankinnat)	8
3. Kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat	11
4. EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat	15
III LUKU HANKINTAPROSESSIN VAIHEET	17
5. Hankinnoista ilmoittaminen	17
5.1 Ilmoittamisvelvollisuudesta	17
5.2 Ennakoilmoitus/Kausi-ilmoitus (EU-hankinnat).....	17
5.3 Hankintailmoitus	17
5.4 Jälki-ilmoitus	18
6. Tarjouspyyntömenettely ja hankintakilpailu	19
6.1 Tarjousten pyytämisen yleiset periaatteet	19
6.2 Tarjouspyynnön sisältö	19
6.3 Valintaperusteiden ja arviointikriteereiden asettaminen	21
6.4 Hankinnan laatuvaatimukset	22
6.5 Määräajat.....	23
6.6 Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta	23
6.7 Tarjousten vastaanotto ja avaaminen	25
6.8 Tarjousten hylkääminen	26
6.9 Tarjousten arviointi ja toimittajan valinta	26
6.10 Hankintapäätös ja sen pöytäkirjaus	26
7. Sopimusten tekovaihe	28
7.1 Sopimuksen tai tilauksen tekeminen	28
7.2 Tavarantoimituksen vastaanotto sekä palvelujen ja urakan hyväksyminen	28
8. Erinäiset määräykset.....	29
8.1 Esteellisyys ja kilpailuneutraalisuus	29
8.2 Asiakirjojen julkisuus ja salassapito.....	29
9. Oikeusturvakeinot ja muutoksenhaku hankinta-asioissa	30

I LUKU YLEISET MÄÄRÄYKSET

Määritelmiä ja käsitteitä

Ehdokas

Toimittaja, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua tarjouskilpailuun tai jolta on pyydetty tarjous.

Hankinta

Tavaroiden ja palvelujen ostamista sekä urakalla teettämistä taloudellista vastiketta vastaan.

Hankintailmoitus

Ilmoitus, jolla annetaan mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun tai tehdä osallistumishakemus.

Hankintamenettelyt

Hankintalaissa mainitut erilaiset tavat toteuttaa hankintakilpailu:

Avoim menettely

Hankintamenettely, jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen.

Neuvottelumenettely

Hankintamenettely, jossa hankintayksikkö hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä mainituin tavoin kilpailuttaa ja erityisin perustein neuvottelee yhden tai useamman toimittajan kanssa sopimuksen ehdoista.

Puitejärjestely

Puitesopimukseen kuuluva hankintalaissa mainittu erityinen menettely hankinnan toteuttamiseksi.

Rajoitettu menettely

Hankintamenettely, jossa hankintayksikkö pyytää tarjouksen valitsemiltaan ehdokailta eli rajoitetulta määrältä ehdokkaita hankintalain mukaisesti.

Suorahankinta

Hankintamenettely, jossa hankinta tehdään ilman tarjouskilpailua yhdeltä tai usealta toimittajalta.

Hankintasopimus

Osapuolten yhtäpitävä tahdonilmaisu hankinnasta ja sen ehdoista. Hankintasopimus koskee tavaran toimittamista, palvelun suorittamista tai rakennustyön tekemistä. Hankintalaissa hankintasopimukseksi kutsutaan osapuolten välistä kirjallista sopimusta.

Hankintayksikkö

Hankintalaissa määritelty toimija (tilaaja), jonka tulee hankinnoissaan noudattaa hankintalakia, esim. Salon kaupunki. Hankintayksikkö on hankinnan suorittava organisaatio, jota edustaa esimerkiksi kunnan toimitus tai viranhaltija. Hankintayksikkö tai siihen kuuluva organisaatio toimii hankinnassa sopimuksen tekijänä ja tilaajana.

HILMA

Internetissä oleva julkisten hankintojen ilmoituskanava, jonne tulee tehdä hankintailmoitus kansalliset kynnyksisarvot ylittävistä hankinnoista. www.hankintailmoitukset.fi

Kynnyksisarvo

Hankintalaista ilmenevä ilmoitusvelvollisuuden euromääräinen arvonlisäveroton vähimmäisarvo. Kynnyksisarvo voi olla kansallinen kynnyksisarvo tai EU-kynnyksisarvo. Näiden arvojen ylittävissä hankinnoissa noudatetaan hankintalaissa säädettyjä yksityiskohtaisia määräyksiä.

Osallistumishakemus

Hakemus, jolla ehdokas (yritys ym.) pyytää saada osallistua tarjouskilpailuun.

Puitesopimus

Sopimus, joka tehdään yhden tai useamman tavarantoimittajan tai palvelutoimittajan taikka urakoitsijan kanssa ja jossa sovitaan tietyn ajan kuluessa tehtäviin hankintoihin sovellettavista hinnoista, määristä tai muista ehdoista. Kynnyksisarvot ylittävissä hankinnoissa puitesopimuksia kutsutaan puitejärjestelyiksi.

Sidosyksikkö

Hankintayksikköön sidossuhteessa (esim. kuntakonserni) oleva oikeudellisesti itsenäinen yksikkö.

Tarjoaja

Toimittaja, joka on jättänyt tarjouksen.

Tekninen eritelmä

Toteutettavan hankinnan tarkoittaman tehtävän määrittelyssä käytettävä yhdenmukaistettu tai tunnustettu standardi tai eurooppalainen tekninen hyväksyntä.

Tilaaaja

Hankintayksikkö, joka toimii hankintalain tarkoittamana hankinnan kilpailuttajana. Tilaaajaksi kutsutaan myös hankintasopimuksen toteuttamiseen liittyvän tavarantoimittajan, palvelun tai rakennustyön tilaaja samoin kuin suorassa hankinnassa toimivaa hankintayksikön edustajaa.

Toimittaja

Tavarantoimittaja, palvelun tuottaja tai urakoitsija, joka tarjoaa markkinoilla tuotteitaan tai palveluitaan. Toimittajaksi kutsutaan myös hankintakilpailun voittanutta tilaajan sopijakumppania, joka vastaa hankintasopimuksesta.

Yhteishankintayksikkö

Hankintayksiköiden perustama toimija, joka hankkii kilpailuttaen sen suoraan tai välillisesti omistaville ja yhteishankintayksikön toimintaan liittyneille hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä.

I. Yleistä

I.1 Hankintaohjeiden soveltaminen ja yleiset hankintaperiaatteet

Sen lisäksi mitä julkisista hankinnoista annetussa hankintalainsäädännössä ja kuntalaissa säädetään sekä kaupungin hallintosäädännössä määrätään, noudatetaan hankinnoissa näitä ohjeita. Tätä ohjetta sovelletaan kaikissa Salon kaupungin hallintokuntien ja virastojen hankinnoissa. Yleisen hankintaohjeen lisäksi on näistä ohjeista koottu erilliset pienhankintaohjeet.

Hankintalain tarkoittamalla **hankinnalla** tarkoitetaan organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Hallinto-organisaation ja kuntakonsernin sisäisissä hankinnoissa ei ole kilpailuttamisvelvollisuutta (ks. Sidosyksikköhankinnat I.2.2).

Hankinnat jakaantuvat taloudellisen arvon perusteella **kolmeen eri ryhmään**

- 1) hankintalaissa tarkoitettujen kansallisen kynnsarvon alittaviin
- 2) kansallisen kynnsarvon ylittäviin ja
- 3) EU-kynnsarvon ylittäviin hankintoihin.

Hankintojen tulee perustua **suunnitelmallisuuteen**. Hankintojen tulisi perustua ainakin karkealla tasolla vuosittaisiin hankintasuunnitelmiin, joissa määriteltäisiin mitä ja miten hankintoja tehdään. Hankintojen suunnitelmallisuus edellyttää myös hankintojen ja hankintavolyymin seuraamista, joka on toiminnan kehittämisen kannalta tärkeä edellytys. Hankintasuunnitelmien avulla on mahdollisuus saada riittävän ajoissa selville hankintayksikön kaikki yksittäiset samaa tuoteryhmää koskevat, toistuvat hankinnat sekä hankintojen ennakoidun arvon määrittämiseksi että omien puitesopimusten kilpailuttamisen pohjaksi.

Hankinnat on suoritettava **taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti**. Hankinnoissa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet. Hankinnoissa on noudatettava hankinnan suuruudesta riippumatta avoimuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteita.

Tarjouksentekijöitä ja tarjouksia on käsiteltävä tasapuolisesti. Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin sen mukaan kuin tarjouspyynnössä on esitetty.

I.2 Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö

I.2.1 Yhteishankinnan määrittely

Yhteishankinnalla tarkoitetaan hankintaa, joka suoritetaan käyttäen **yhteishankin-**

tayksikköä, hankintarengasta tai muutoin yhteistyössä useamman hankintayksikön kesken.

Hankintalain 11 §:n tarkoittamat yhteishankintayksiköt on perustettava ja niiden tehtävät määrättävä lain edellyttämällä tavalla. Hankintayksiköt voivat tällöin käyttää hyväkseen perustetun yhteishankintayksikön kilpailuttamia puitejärjestelyjä. Yhteishankintayksiköt voivat kilpailuttaa myös hankintayksiköiden tarvitsemia erillisiä tavaraeriä, palveluja tai rakennustöitä.

Hankintarenkaalla tarkoitetaan kuntien tai kuntayhtymien välistä hankintayhteistyötä, jossa hankinta kilpailutetaan useamman kunnan kesken.

Hankintayhteistyö voi olla ns. konsultatiivista yhteistyötä, jossa kukin hankintayksikkö muodollisesti toimii erikseen, mutta hankinnoissa pyritään löytämään yhteisiä toimintalinjoja. Yhteistyötä voidaan myös syventää esimerkiksi niin, että hankintayksiköt pyytävät yhdessä samansisältöisin tarjouspyynnöin tarjouksia ja sitoutuvat siihen päätösehdotukseen, joka yhteisesti kilpailun perusteella valmistellaan. Hankintayksiköt kuitenkin tekevät päätöksen tällöin muodollisesti itsenäisenä noudattaen yhteisesti hyväksyttyä päätössuositusta. Mikäli yhteistoiminnan puitteissa toisen kunnan (veturikunnan) viranomaiselle annetaan oikeus tehdä lopullinen hankintapäätös, tällöin toimivallan antamisessa toiselle kunnalle tulee noudattaa kuntalakiin perustuvia toimintatapoja.

Hankintayhteistyöhön osallistuvien hankintayksiköiden on syytä nimetä hankintavastaaava. Yhteisesti toteutettavassa hankinnassa on etukäteen sovittava työjaosta, kuka hoitaa kilpailuttamisprosessin ja miten hankintayksiköt siihen osallistuvat. Tärkeä on sopia myös siitä, kuinka hankintaa koskeva päätös tehdään tai kenellä on tarvittaessa valtuus edustaa ostajia.

1.2.2 Sidosyksikköhankinnat

Yhteishankinnoista on erotettava kuntakonsernin sisäiset hankinnat (in house-hankinnat). Hankintalain 10 §:n mukaan sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, jota hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo samalla tavalla kuin se valvoo omia toimipaikkojaan. Sidosyksiköksi hyväksyminen edellyttää lisäksi, että yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Hankintalain 10 §:ssä sidosyksikköhankinnoiksi nimetyt hankinnat ovat pääsääntöisesti sallittuja ilman kilpailuttamista.

Mikäli kuntakonserniin kuuluvaa yksikkö, kuten osakeyhtiö on vähäisessäkin määrin yksityisessä omistuksessa, sitä ei voida pitää hankintalain tarkoittamana sidosyksikkönä. Näin siitäkin huolimatta, että yhtiö kuuluisi kuntalain näkökulmasta kuntakonserniin tai että kuntien ja yksityisten väliset yhteisyritykset olisivat sinänsä sallittuja ja usein kehitystä eteenpäin vieviä. Yhteisyritykseltä toteutettavat suorat hankinnat eivät ole siis hankintalain tarkoittamia sidosyksikköhankintoja ja tällaiset hankinnat ovat tä-

ten kiellettyjä.

Suora hankinta eli hankinta ilman kilpailua sidosyksiköltä on myös kiellettyä, jos sidosyksikön toiminta ei kohdistu pääasiallisesti omistajiin. Suoran hankinta ei ole mahdollista, jos sidosyksikkö harjoittaa vähäistä suuremman määrän toiminnastaan muiden kuin omistajiensa kanssa. Tämä tarkoittaa käytännössä toiminnan laadusta ja alan markkinoista riippuen 80 – 100 % sidosyksikön toiminnan volyymistä.

I.2.3 Hankinnat ja hankintavaltuudet Salon kaupungissa

Kaupunginhallitus ohjaa ja valvoo hankintatoimea sekä päättää hankintavaltuuksista ja hankintarajoista.

Lukuun ottamatta keskitettyjä hankintoja muista hankinnoista päättävät hankintavaltuuksiensa ja hankintarajojen puitteissa kaupunginhallitus, lautakunnat ja viranhaltijat. Hankintayksiköt voivat tässä tapauksessa päättää, miten hankinnat kilpailutetaan. Eri vastuualueiden tarvitsemat samankaltaiset tuotteet tai palvelut tulee kuitenkin mahdollisuuksien mukaan hankkia keskitetysti organisaation puitteissa. Hankintojen tulee olla yksiköissä selkeästi vastuutettuja ja suunniteltua toimintaa.

Salon kaupungin hankintatoimen yleisestä kehittämisestä ja toimintaperiaatteista vastaa hankintatyöryhmä, johon kuuluvat talousjohtaja, hankintapäällikkö, kehittämisspäällikkö, sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen taluspäälliköt sekä hankintasuunnittelija. Ryhmän puheenjohtajana toimii hankintapäällikkö.

Kaupungin hankintatoimi koordinoi kaupungin keskitettyjä hankintoja sekä avustaa ja opastaa eri toimialoja erillishankinnoissa.

II LUKU HANKINTAMENETTELY PIENHANKINNOISSA JA KYN- NYSARVON YLITTÄVISSÄ HANKINNOISSA

2. Kansallisen kynnysarvon alittavat hankinnat (pienhankinnat)

Kansallisen kynnysarvon alittaviin hankintoihin ei sovelleta hankintalakia. Kansallinen kynnysarvo ilman arvonlisäveroa on tavara- ja palveluhankinnoissa 15 000 euroa, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinnoissa 50 000 euroa ja rakennusurakoissa 100 000 euroa. Hankinnoissa on noudatettava avoimuuden, syrjimättömän kohtelun ja suhteellisuuden periaatteita. Hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät pienhankinnat on tehtävä taloudellisesti ja tehokkaasti ja tehtyjen päätösten tulee olla avoimesti arvioitavissa. Myös pienhankinnoissa tulee pyrkiä hyödyntämään markkinoilla olevaa tarjontaa ja kilpailua.

Hankintasuunnittelun merkitys korostuu erityisesti pienhankinnoissa. Hankintasuunnitelmien avulla on mahdollisuus saada riittävän ajoissa selville hankintayksikön kaikki yksittäiset samaa tuoteryhmää koskevat, toistuvat hankinnat sekä hankintojen ennakkoidun arvon määrittämiseksi että omien puitesopimusten kilpailuttamisen pohjaksi. Hankintojen tulee perustua suunnitelmallisuuteen. Hankintojen tulisi perustua ainakin karkealla tasolla vuosittaisiin hankintasuunnitelmiin, joissa määriteltäisiin mitä ja miten hankintoja tehdään. Hankintojen suunnitelmallisuus edellyttää myös hankintojen ja hankintavolyymien seuraamista, joka on toiminnan kehittämisen kannalta tärkeä edellytys.

Tarjouskilpailu on syytä järjestää aina silloin, kun vallitsevasta hintatasosta ei ole varmuutta ja halutaan varmistaa mahdollisimman edulliset hankintaehdot. Hankinnat on käsiteltävä tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Määräraha hankintaan tulee olla olemassa. Tavoitteena ovat kokonaisuutena taloudelliset hankinnat sekä edulliset ja sujuvat hankintamenettelyt.

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa **hankintamenettelyjen valinta on hankintayksiköiden harkinnassa**. Pienhankinnoissa on yleensä perusteltua noudattaa vastaavankaltaisia hankintamenettelyjä kuin arvoltaan suuremmissa hankinnoissa. Pienhankinnoissa on kuitenkin mahdollista soveltaa huomattavasti kevyempiä ja joustavampia menettelytapoja. Hankinta suoritetaan pääsääntöisesti avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen saatuihin tarjouksiin perustuen. Neuvottelumenettelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään silloin, kun tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole hankkeen erityinen laatu tai vähäisyys huomioon ottaen perusteltua esimerkiksi kilpailuttamisesta johtuvien kustannusten tai siihen kuluvan ajan johdosta.

Hankintojen jakaminen osiin kansallisen kynnysarvon, mainittujen euro-määrien tai hankintavaltuusrajan alittamiseksi on ehdottomasti kielletty. Hankinnan osiin jakamisen tulee aina perustua taloudellisiin tai teknisiin seikkoihin, jotka hankintayksikön tulee myöhemmin pystyä näyttämään toteen. Tämä siksi, että

hankintojen pilkkomista koskeva hakemus voidaan saattaa markkinaoikeuden tutkittavaksi, vaikka hankinta olisikin alle kansallisen kynnsarvon.

Tarjoukset tulee pienhankinnoissa ensisijaisesti pyytää **kirjallisella tarjouspyynnöllä**. Tämä on tärkeää siksi, että kukin tarjoaja saa varmasti yhtäläiset tiedot hankinnan kohteesta ja menettelystä. Tarjouspyyntö voidaan toimittaa suoraan valituille potentiaalisille tarjoajille tai asettaa yleisesti saataville esim. hankintayksikön internetsivuille. Suullista tarjouspyyntöä voidaan käyttää kiireellisissä hankinnoissa tai hankinnoissa, joissa suora hankinnan edellytykset täyttyvät (HankL 27 §, 28 § ja 67 §). Saadut tiedot on kuitenkin suullisessa menettelyssä syytä kirjata ylös. Tarjouspyynnön määrittelee ja hyväksyy hankintavaltuudet omaava viranomainen tai vähäisiksi katsottavien hankintojen osalta asiaa valmisteleva henkilö.

Tarjoukset avataan tarjousten jättöajan jälkeen. Saatujen tarjousten olennaiset tiedot ja vertailu on syytä kirjata ylös. Tarjoustiedot on syytä taltioida asiahallintajärjestelmään, mikäli hankinta ei ole vähäinen. Myös Rondon kommenttikenttään on kirjattava maininta hankintapäätöksestä (päivämäärä ja pykälä).

Jos hankinta kilpailutetaan tai hankinta ei ole arvoltaan vähäinen, hankinnasta tulee pääsääntöisesti tehdä kirjallinen hankintapäätös, johon liitetään muutoksenhakuohjaus. Päätös annetaan tiedoksi tarjoajille. Kansallisen kynnsarvon alittavien hankintojen muutoksenhaussa on käytössä **oikaisuvaatimusmenettely**.

Hankinnat kilpailuttaen

Avoimessa menettelyssä hankinnasta ilmoitetaan **julkisesti** hankintayksikön parhaaksi katsomalla tavalla. Ilmoituksen perusteella kaikilla halukkailla toimijoilla on mahdollisuus pyytää tarjouspyyntöasiakirjat ja tehdä tarjous.

Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita ja kun kysymyksessä on hankinta, joka voidaan ratkaista vain hinnan perusteella. Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella.

Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään määrättyä joukolta toimittajia, jotka arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä. Mahdollisimman tasapuolisen kilpailutilanteen luomiseksi tarjouspyyntö lähetetään riittävän monelle yritykselle. Suositeltavana määränä pienissä hankinnoissa voidaan pitää **vähintään kolmea toimittajaa**.

Rajoitettua menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun huomiota on kiinnitettävä ehdokkaiden soveltuvuuteen ja kun toimittajan valinta suoritetaan tarjousten kokonaistaloudellisuuden perusteella. Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella.

Tarjoajien kanssa voidaan avoimessa ja rajoitetussa hankintamenettelyssä kansalliset kynnsarvot alittavissa hankinnoissa tarvittaessa käydä neuvotteluja, joiden tarkoituksena on vain selvittää tai täsmentää tarjousten sisältöä taikka tilaajan vaatimuksia.

Tarjoajien tasapuolinen kohtelu ei kuitenkaan saa vaarantua. Neuvottelun käyminen yksinomaan tarjoushinnan tarkistamiseksi (ns. tinkimiskierros) on kiellettyä.

Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorat hankinnat muodostavat aina poikkeuksen yleiseen hankintakäytäntöön. Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella. Suoran hankinnan perusteet ilmenevät hankintalaista (27 §, 28 ja 67 §).

Suora hankinta on hankintalaissa mainittujen perusteiden lisäksi mahdollista esimerkiksi, kun

- tarjouskilpailussa mahdollisesti saavutettavat paremmat hinta- tai muut ehdot eivät ilmeisesti ylitä kilpailun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia,
- tavaran tai palvelun laatu ja hintataso ovat tiedossa, tai kun hankittavaa tavaraa ei ole muualta saatavissa tai kysymyksessä on poikkeuksellisen kiireellinen hankinta,
- hankinnan arvo on **vähäinen** ja kilpailuttaminen on muutoin epätarkoituksenmukaista.

Vähäisen arvon määrittelyssä tulee ottaa huomioon hankintoihin käytettävissä olevat varat, hankintojen luonne, määrärahojen käyttövaltuudet ja muut virastoa ja laitosta koskevat erityispiirteet. Vähäisen hankinnan rajan määrittelee kaupunginhallitus. Mikäli suora hankinta ei ole vähäinen, tulee hankinnasta tehdä päätös, jossa suora hankinnan käytön syy on perusteltava.

3. Kansallisen kynnsarvon ylittävät hankinnat

Kansallisen kynnsarvon ylittävissä hankinnoissa noudatetaan hankintalakia.

Kansallisen kynnsarvon suuruus (ilman arvonlisäveroa) on

- tavara- ja palveluhankinnoissa on 15 000 euroa,
- sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinnoissa 50 000 euroa ja
- rakennusurakoissa 100 000 euroa.

Tähän ryhmään kuuluvat myös ns. **toissijaisia hankintoja koskevat palvelut**, joita voivat käytännössä suorittaa vain paikalliset tai kansalliset palvelun tuottajat. Esimerkkeinä mainittakoon hotelli- ja ravintolapalvelut, turvallisuuspalvelut, avustavat kuljetuspalvelut, koulutuspalvelut, terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut sekä virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalvelut.

Tähän ryhmään kuuluvissa hankinnoissa hankinta suoritetaan pääsääntöisesti tarjouskilpailuna avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Neuvottelumenettelyä, kilpailulista neuvottelumenettelyä, puitejärjestelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein. Tarjouspyyntö tehdään kirjallisesti.

Kansallisen kynnsarvon ylittävissä hankinnoissa hankintapäätöksen yhteyteen liitetään muutoksenhakuosoitus **markkinaoikeuteen sekä oikaisuvaatimusosoitus**.

Hankinnat kilpailuttaen

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus kansallisessa julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa (HILMA www.hankintailmoitukset.fi).

Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita. Hankittavat tuotteet ja palvelut tulee määritellä käyttäen yhteistä kansainvälistä hankintasanastoa eli ns. **CPV-koodeja**. Hankintasanasto on löydettävissä HILMA-kanavassa ja tiedot löytyvät myös suoraan hankintailmoituslomakkeelta sitä täytettäessä.

Avoimessa menettelyssä mahdollisesti saatavien lukuisten tarjousten johdosta usein on tarkoituksenmukaista ottaa hankinnan ratkaisuperusteeksi hinta, jotta tarjousten käsittely olisi kohtuudella hallittavissa. Käytettäessä valintaperusteena tarjousten konkonaistaloudellista edullisuutta, arviointikriteereitä on syytä olla vain kohtuullinen määrä, jotta avoimessa menettelyssä mahdollisesti saatavien tarjousten runsas määrä on hallittavissa tarjousten vertailuvaiheessa.

Tarjousten tekemiseksi on varattava riittävä aika ottaen huomioon hankinnan laatu, luonne ja laajuus. Ennen saatujen tarjousten käsittelyä arvioidaan tarjouksen jättänei-

den yritysten kelpoisuus. Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin valintaperustein ja arviointikriteerein.

Rajoitettu hankintamenettely on kaksivaiheinen. Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään etukäteen määrätystä joukosta toimittajia, jotka tarjousta pyydetessä arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä.

Toimittajien löytämiseksi rajoitetusta tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus HILMA-kanavassa. Hankinnasta kiinnostuneiden yritysten tulee ilmoittautua eli jättää **osallistumishakemuksensa** hankintayksikölle asetettuun määräaikaan mennessä. Osallistumishakemusten jättämistä varten on varattava riittävä aika, joka määräytyy hankinnan luonteen ja laajuuden mukaan.

Tarjouskilpailuun hyväksyttävät toimittajat on valittava niiden osallistumishakemuksen lähettäneiden ehdokkaiden joukosta, jotka täyttävät hankintalain edellyttämät ja hankintayksikön asettamat ominaisuudet ja muut vaatimukset. Nämä on suhteutettava hankinnan laatuun ja kokoon nähden.

Hankintayksikkö voi ennalta rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän, joille tarjouspyyntö lähetetään. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajia on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä, **vähintään viisi ehdokasta**, todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Tarjouspyyntöasiakirjat lähetetään hankintayksikön valitsemille ehdokkaille **samanaikaisesti**. Tarjouspyyntöjä ei saa tällöin toimittaa muille, koska ehdokkaat on jo valittu osallistumishakemusten kautta. Tarjousten tekemiseksi varattavan ajan tulee olla riittävä ottaen huomioon hankittavan tavaran, palvelun tai urakan laajuus ja luonne. Riittäväksi ajaksi on katsottu 2-3 viikkoa. Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin edellytyksin ja perustein.

Erityisin perustein tarjoajien kanssa voidaan avoimessa ja rajoitetussa hankintamenettelyssä käydä hankintaneuvotteluja, joiden tarkoituksena on selvittää tai täsmentää tarjouksen sisältöä taikka tilaajan vaatimuksia. Tarjoajien tasapuolinen kohtelu ei kuitenkaan saa vaarantua. Neuvottelut tulee käydä kaikkien tarjousten tekijöiden kanssa, ellei poikkeavaan menettelyyn ole saatujen tarjousten perusteella erityistä syytä. Neuvottelut yksinomaan tarjoushinnan tarkistamiseksi eli ns. tinkimiskierrokset ovat kiellettyjä. Tässä tarkoitettu neuvottelu on erotettava jäljempänä mainittavasta neuvottelumenettelystä ja kilpailullisesta neuvottelumenettelystä.

Poikkeuksellisesti hankinta voidaan suorittaa hankintalaista ilmenevällä neuvottelumenettelyllä. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelynä. Sen sijaan sattumanvaraisten kesken hankintamenettelyjen käydyt neuvottelut ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, koska neuvottelut saattavat johtaa kiellettyihin tinkimiskierroksiin.

Neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä hankintalain 65 ja 25 §:ssä säädetyin edellytyksin esimerkiksi silloin kun yhtäkään saatua tarjousta ei voida sellaisenaan hyväksyä tai kun muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluja päästä tyydyttävään tulokseen. Vastaavasti neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä, jos saadut tarjoukset ylittävät olennaisesti talousarviossa varatut määrärahat ja hankinta aiotaan kuitenkin toteuttaa supistetussa tai muuten muutetussa muodossa. Neuvottelumenettely ei oikeuta muutoin poikkeamaan aidosta kilpailutuksesta eikä saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä. Päätös neuvottelumenettelyyn siirtymisen tarpeellisuudesta on kilpailussa mukana oleville ilmoitettava ja lopullisessa päätöksessä perusteltava.

Neuvottelumenettely **itsenäisenä hankintamuotona**, josta julkaistaan ilmoitus, on hankintalain 25.2 §:n ja 66 §:n mukaan mahdollista erityisin perustein. Neuvottelumenettely itsenäisenä hankintamenettelynä tulee kysymykseen esim. sellaisissa palveluhankinnoissa, joissa tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole mahdollista. Tyypillisenä esimerkkinä hankinnoista, joissa neuvottelumenettelyn käyttämismahdollisuus toteutuu, mainittakoon osaamispalveluihin liittyvät palveluhankinnat, kuten konsulttien valinnat ja tietoliikenteen edellyttämät hankinnat. Vastaavasti neuvottelumenettely on mahdollista muissakin palveluhankinnoissa, mikäli tehtävän määrittelyä tai tarvittavien laitteiden laatua ja ominaisuuksia ei voida etukäteen riittävän tarkasti määrittää.

Neuvottelumenettely on sallittu ilman erityisiä perusteita kansallisen kynnsarvon ylittävissä, mutta EU-kynnsarvot alittavissa

- tavara- ja palveluhankinnoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 50 000 euroa sekä
- rakennusurakoissa, joiden ennakoitu arvo on alle 500 000 euroa.

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyjen mukaiset sopimukset ovat eräänlaisia raamisopimuksia, joiden kaikki ehdot, kuten suoritemäärät, eivät ole selvillä kilpailuttamisen aikana. Puitejärjestelyä käytettäessä sopimuskauden aikana voidaan tarkistaa esimerkiksi palveluiden tai tuotteiden hinta kilpailuttamalla (ns. minikilpailutus) puitejärjestelyssä mukana olevat yritykset. Puitejärjestelyn kesto saa olla enintään **neljä vuotta**. Puitejärjestelyn käytön edellytykset selviävät hankintalaista (65 § sekä 31-32 §).

Hankinnat ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai usealta toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Suoran hankinnan yksityiskohtaiset edellytykset ilmenevät hankintalaista. Suoraa hankintaa saa hankintalain 27 §:n 28 §:n sekä 67 §:n mukaan käyttää julkaisematta hankintailmoitusta, jos

- avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan ehdokkuushakemuk-

sia (osallistumishakemuksia) tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia edellyttäen, että alkuperäisiä sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta,

- teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä ainoastaan tietty toimittaja voi valmistaa tai toimittaa hankittavan tavaran tai palvelun taikka ainoastaan tietty urakoitsija voi toteuttaa hankkeen
- sopimuksen tekeminen suoraan yrityksen kanssa on välttämätöntä hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi,
- tavara valmistetaan tai työ tehdään vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä valmistus tapahdu teollisesti tai tutkimus- ja kehittämiskustannusten kattamiseksi
- kysymys on raaka-ainemarkkinoilla noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat (raaka-ainepörssi)
- hankinta voidaan tehdä poikkeuksellisen edullisesti esimerkiksi toimittajan liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä
- kysymyksessä on sääntömääräisen suunnittelukilpailun (ideakilpailun) jälkeen tapahtuva toteutus suunnittelusta vastaavan suunnittelijan valinta
- kysymyksessä on tavarahankinnan lisätilaus, palveluhankinnan lisäpalvelu tai lisäurakka alkuperäiseltä toimittajalta, jos toimittajan vaihtaminen aiheuttaisi laista tarkemmin ilmeneviä suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia, lisäkustannuksia ym. Sopimus tavaran lisätoimituksesta saa vain poikkeuksellisesti ylittää kolmen vuoden. **Lisäpalveluja tai lisätöitä koskevan sopimuksen kokonaisarvo saa olla enintään 50 % alkuperäisen hankinnan arvosta.**
- kysymyksessä on palveluhankintaa tai rakennustyötä koskeva toisinto hankintalaisissa mainitulla tavalla (**hankintaoptiot**) kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

Suora hankinta on hankintalain 67 §:n mukaan sallittu EU-kynnysarvot alittavissa **yksittäisissä sosiaali-, terveys- tai koulutuspalvelujen hankinnoissa**, jos perinteinen kilpailuttaminen tai toimittajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Suora hankinta on **erotettava tilauksista**, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen puitesopimusten ja – järjestelyjen puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen sopimusten täytäntöön panemista eikä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä. Päätös suoran hankinnan käyttämisestä on perusteltava, koska tällöin poikeaan hankintalain edellyttämästä kilpailuttamisvelvollisuudesta.

4. EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat

EU-kynnysarvojen ylittävissä hankinnoissa **sovelletaan hankintalaissa (HankL II osa) määrättyjä yksityiskohtaisia menettelytapoja ja toiminta-aikoja.**

EU-kynnysarvot perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymien hankintadirektiivien pohjalta komission antamaan asetukseen. EU-kynnysarvot vahvistetaan kahden vuoden välein, ja ne on löydettävissä mm. Kauppa- ja teollisuusministeriön internetsivuilta.

Palveluhankinnoissa tähän ryhmään kuuluvat vain hankintadirektiivien ja hankintalain A liitteen mukaiset palvelut. Liitteen B mukaiset palvelut kuuluvat niiden arvosta riippumatta EU-kynnysarvon alittavia palveluja koskevaan ryhmään, joita on käsitelty edellä.

Hankinta aloitetaan ilmoittamalla siitä julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa (HILMA www.hankintailmoitukset.fi). Ilmoituksia ovat **ennakkoilmoitus, hankintailmoitus ja jälki-ilmoitus**. Eri ilmoituksia käsitellään tarkemmin tämän ohjeen kohdassa 5 ”Hankinnoista ilmoittaminen”.

Hankinnat kilpailuttaen

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Hankinnasta on ilmoitettava HILMA-kanavalla. Avoimen menettelyn vähimmäismääräajoista on säädetty hankintalain 36-38 §:ssä. Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita. Lisäksi yleensä edellytetään, että kysymyksessä on hankinta, joka voidaan ratkaista vain hinnan perustella ja joissa potentiaalisten tarjousten tekijöiden määrää on suuri.

Hankintalaissa mainittu tarjoajien teknisiä, taloudellisia ja muita edellytyksiä koskeva soveltuvuuden arviointi tapahtuu avoimessa menettelyssä vasta tarjousten jättämisen jälkeen.

Rajoitetussa menettelyssä hankintayksikön on tehtävä hankintailmoitus HILMA-kanavalla, josta yritykset saavat tiedon tulevasta hankinnasta. Hankinnasta kiinnostuneiden yritysten tulee ilmoittautua eli jättää ns. **osallistumishakemus**. Hankintayksikön tulee valita ilmoittautuneiden joukosta ne yritykset, jotka täyttävät hankintayksikön hankintalain mukaisesti asettamat vaatimukset. Rajoitetussa menettelyssä osallistumishakemusten jättämisen sekä tarjousajan vähimmäismääräajoista on säädetty hankintalain 36-38 §:ssä.

Hankintayksikkö voi rajoitetun menettelyn yhteydessä ennalta rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän, joille tarjouspyyntö lähetetään. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Vastaavasti hankintayksikkö voi määritellä ehdokkailta vaaditut ominaisuudet noudattaen hankintalaista ilmeneviä perusteita. Tarjoajia on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä, vähintään viisi ehdokasta, todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä hankintalain 25 §:ssä säädettyin edellytyk-

sin. Päätös neuvottelumenettelyyn siirtymisen tarpeellisuudesta on kilpailussa mukana oleville ilmoitettava ja viimeistään lopullisessa päätöksessä perusteltava. Neuvottelumenettely itsenäisenä hankintamuotona, josta julkaistaan ilmoitus, on hankintalain 25.2 §:n mukaan mahdollista erityisin perustein.

Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelynä. Sen sijaan satumanvaraiset kesken hankintamenettelyjen käydyt neuvottelut ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, koska neuvottelut saattavat johtaa esimerkiksi kiellettyihin tinkimiskierroksiin.

Kilpailullinen neuvottelumenettely on perinteistä neuvottelumenettelyä kehittyneempi käytettäväksi monimutkaisissa hankinnoissa. Sen soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalain 29 ja 30 §:ssä.

Puitejärjestelyn käytön edellytyksistä on säädetty hankintalain 31 §:ssä.

Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai useammalta toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella. Suora hankinta on sallittu vain hankintalain ta ilmenevin erityisin perustein, joita on tulkittava suppeasti. (HankL 27-28§)

III LUKU HANKINTAPROSESSIN VAIHEET

5. Hankinnoista ilmoittaminen

5.1 Ilmoittamisvelvollisuudesta

Hankintalain tarkoittamista **kynnysarvot ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava kansallisesti tai EU:n laajuisesti sähköisellä julkisten hankintojen ilmoituskanavalla** (HILMA www.hankintailmoitukset.fi). Kansallisissa hankinnoissa ilmoitukseksi riittää kohdassa 5.3 mainittu hankintailmoitus. Erityisalojen hankintalain tarkoittamissa hankinnoissa ilmoittamisvelvollisuus koskee vain EU- kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Hankinnoista voidaan ilmoittaa myös muilla yleisillä tiedonvälitystavoilla. Vapamuotoisia ilmoituksia ei saa kuitenkaan julkaista ennen kuin vastaava ilmoitus on julkaistu HILMA- kanavalla.

EU-kynnysarvot ylittävästä hankinnasta on ilmoitettava EU-alueella, jotta todellisten sisämarkkinoiden tavoite täyttyisi. Näistä hankinnoista on laadittava ja julkaistava **ennakkoilmoitus, hankintailmoitus** (tarjouspyyntöilmoitus) **ja jälki-ilmoitus** sen mukaan kuin hankintalaissa ja asetuksessa on tarkemmin säädetty. Ilmoitukset laaditaan vahvistettuja vakiolomakkeita ja viitenimikkeitä (CPV) käyttäen HILMA-kanavalla. Ilmoitustavasta ja -ajoista sekä niiden laskemistapa selviää hankintalaista (35-39§).

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa ei tarvitse tehdä julkista hankintailmoitusta. Sellainen on kuitenkin mahdollista HILMA-kanavalla tai muilla yleisillä tiedonvälitystavoilla, kuten paikallis- tai maakuntalehdissä taikka hankintayksikön nettisivuilla.

5.2 Ennakkoilmoitus/Kausi-ilmoitus (EU-hankinnat)

Hankintayksikön on laadittava ja julkaistava EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ennakkoilmoitus/kausi-ilmoitus varainhoitovuonna toteutettaviksi suunnitelluista tavarahankinnoista ja ns. ensisijaisista palveluhankinnoista (A- liite) tuoteryhmittäin sekä olennaiset tiedot kynnysarvon ylittävistä rakennushankkeista, siten kuin hankintalaissa ja -asetuksessa edellytetään. Ennakkoilmoituksen merkitys hankintayksikön kannalta on lähinnä siinä, että ilmoituksen tekeminen mahdollistaa lyhemmän hankintailmoitusajan.

5.3 Hankintailmoitus

Hankintayksikön, joka aikoo hankkia tavaraa, palveluja tai toteuttaa rakennushankkeen on julkaistava hankintailmoitus, jossa hanke on yleisellä tasolla yksilöity. Hankintailmoituksessa todetaan hankintaa koskevat keskeiset asiat, kuten tiedot hankintayksiköstä, hankittavasta tuotteesta, valintaperusteesta, hankinnan ajankohdasta ja hankintamenettelystä. Hankintailmoituksella **käynnistetään varsinainen tarjouskil-**

pailu avoimessa menettelyssä ja **osallistumishakemusten jättäminen** rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja puitejärjestelyssä. Hankintaa koskevat yksityiskohdat ilmenevät tarjouspyyntöasiakirjoista. **Hankintailmoitus tulee laatia huolellisesti, sillä tarjouspyynnön ja hankintailmoituksen erotessa sisällönä puolesta, hankintailmoituksen sisältö ratkaisee.**

Hankintailmoitusten tekemisestä on hankintalaissa ja –asetuksessa samoin kuin sähköistä ilmoituskanavaa koskevassa HILMA- kanavan käyttöä koskevissa ohjeissa yksityiskohtaiset menettelytapaohjeet (www.hankintailmoitukset.fi).

Hankintailmoitusten käyttöä on käsitelty tarkemmin tässä ohjeessa kunkin hankintamenettelyn yhteydessä.

5.4 Jälki-ilmoitus

Hankintayksikön on lähetettävä EU- kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa voittaneesta tarjouksesta jälki-ilmoitus lain edellyttämässä määräajassa. Jälki-ilmoituksen kautta EU:n kilpailuviranomaisilla on mahdollisuus seurata sisämarkkinoiden toimivuutta.

Jälki-ilmoitus tulee tehdä myös hankintalain B-liitteen tarkoittamista ns. toissijaisista palveluista, kun hankinnan arvonlisäveroton arvo ylittää EU:n kynnysarvon. Näin siitä huolimatta, että kyseisistä hankinnoista ei tarvitse tehdä hankintailmoitusta.

Jälki-ilmoitus ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista tai saattaisi vaarantaa liiketietojen säilymistä luottamuksellisina.

6. Tarjouspyyntömenettely ja hankintakilpailu

6.1 Tarjousten pyytämisen yleiset periaatteet

Hankintojen kilpailuttamisen onnistumisen perusedellytyksenä on, että hankintayksikköä edustava tilaaja on selvittänyt itselleen tulevan **hankinnan sisällön** ja sen vaikutuksen hankintayksikön toimintoihin. Ennen tarjouspyynnön lähettämistä hankintayksikön on lisäksi varmistettava, että kaikki hankinnan keskeiset osatekijät, kuten **hankintamenettely, sopimusehdot ja valintaperuste** on mietitty valmiiksi. Hankintakilpailun aikana hankkeen sisältöä ei voida pääsääntöisesti enää muuttaa.

Hankinnan sisällön kohdalla on erityisesti otettava huomioon **kilpailuneutraalisuus**. Tällöin on varmistettava, että kilpailutettavaa tehtävää ei määritellä siten, että se suosisi jotain markkinoilla toimivaa yritystä tai muuta toimijaa.

Tarjouspyyntö tehdään kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa kirjallisena. Myös pienhankinnoissa tarjoukset tulee ensisijaisesti pyytää kirjallisesti. Suullista tarjouspyyntöä voidaan käyttää kiireellisissä hankinnoissa tai hankinnoissa, joissa suora hankinnan edellytykset täyttyvät (HankL 67, 27, 28 §). Suullinen tarjouspyyntö on tarvittaessa vahvistettava kirjallisesti tai saadut tiedot tulee kirjata ylös.

Tarjouspyyntö lähetetään **samanaikaisesti ja samansisältöisenä kaikille ehdokkaille**. Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntöasiakirjat luovutetaan kuitenkin sitä mukaan kuin ehdokkaat pyytävät niitä hankintayksiköltä. Tarjousaikana välttämättömiksi ilmenneet lisäykset ja muutokset tarjouspyyntöasiakirjoihin tai tarjousajan pidentäminen ilmoitetaan vastaavasti kaikille, joilta tarjous on pyydetty.

Tarjouspyyntöön sisällytettävät kaupalliset ja tekniset vaatimukset on laadittava niin selviksi, että tarjouksentekijät voivat niiden perusteella tehdä mahdollisimman **yksiselitteisen tarjouksen** ja että tarjoukset saadaan keskenään **vertailukelpoisiksi**. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön on lisäksi otettava huomioon hankintalaissa asetetut tarjouspyyntöä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset.

Valintaperuste (kokonaistaloudellisuus tai hinta) on **mainittava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä**. Yksityiskohtaiset valintaperusteet eli -kriteerit on EU-kynnysarvoja pienemmissä hankinnoissa ristiriitojen välttämiseksi tarkoituksenmukaista ilmoittaa vasta tarjouspyynnössä, koska hankinnan sisältö tarkentuu hankkeen edetessä. Tästä menettelystä on kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ilmoitettava jo hankintailmoituksessa.

Tarjouspyyntöön tulee laittaa maininta mahdollisista optioista. Optioita voi käyttää enintään kolme vuotta. **Mahdolliset optiot tulee laskea mukaan hankinnan arvoa määriteltäessä**.

6.2 Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyyntö on hankintaa koskevan kilpailutuksen keskeisin asiakirja. Tarjouspyynnön sisältö määräytyy hankittavan tavaran, palvelun tai rakennusurakan

kohdalla eri tavoin (HankL 41 §). Myös hankkeen taloudellinen arvo vaikuttaa asiakirjojen sisältöön. Erityisesti EU-kynnysarvot ylittävässä hankkeissa hankintailmoitukseen ja tarjouspyynnön sisältöön on kiinnitettävä riittävää huomiota. **Hankintailmoitus tulee laatia huolellisesti, sillä tarjouspyynnön ja hankintailmoituksen erotessa sisältönsä puolesta, hankintailmoituksen sisältö ratkaisee.**

Tarjouspyynnössä on hankinnan luonteesta, laadusta ja arvosta riippuen ilmoitettava esimerkiksi:

- 1) tiedot hankintayksiköstä
- 2) hankinnan sisältö eli hankittavien tavaroiden ja palvelujen määrä, erityisominaisuudet ja laatuvaatimukset samoin kuin rakennustyön tekninen sisältö.
- 3) sovellettava hankintamenettely (avoin, rajoitettu, neuvottelumenettely jne.)
- 4) ilmoitus toimittajien kelpoisuusvaatimuksista ja vaadittavista asiakirjoista
- 5) tarjouksen valintaperusteet (kokonaistaloudellisesti edullisin / halvin tarjous) ja yksityiskohtaiset valintakriteerit
- 6) voidaanko kokonaistarjouksen lisäksi tehdä osatarjouksia / vaihtoehtoisia tarjouksia
- 7) vaatimus huolto- ja käyttöohjeista sekä koulutuksesta, joiden tulee sisältyä tarjoukseen
- 8) mahdollisten varaosien saantimahdollisuudet, huolto- ja korjausmahdollisuudet ym.
- 9) hankittavan tavaran toimitusaika ja paikka (paikat)
- 10) määräaika tarjouksen jättämiselle sekä osoite, johon tarjous on toimitettava samoin kuin tarjoukseen merkittävä tunnus
- 11) kuinka pitkään tarjouksen pitää olla voimassa
- 12) maksuehdot ja mahdolliset vakuudet
- 13) edellytetäänkö tarjoukselta kiinteää hintaa vai hyväksytäänkö myös hinnanmuutosperusteeseen sidottu hinta, jolloin sidonnaisuus ilmoitettava tarjouspyynnössä
- 14) vakuuttamisvelvollisuus ja asiakirjoista mahdollisesti perittävä maksu
- 15) tarjousten laatimiskieli sekä kieli tai kielet, jota sopimusta sovellettaessa käytetään
- 16) sovellettavat toimialakohtaiset yleiset sopimusehdot (YSE, KSE, JYSE, VYSE jne.)
- 17) sopimukseen sovellettava laki (noudatetaan Suomen lakia)
- 18) erimielisyyksien käsittelypaikka. (Salon käräjäoikeus)

19) EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa viittaus julkaistuun ennako- ja hankintailmoitukseen

6.3 Valintaperusteiden ja arviointikriteereiden asettaminen

Tarjouspyynnössä on mainittava hankintapäätöstä tehtäessä sovellettava **valintaperuste: kokonaistaloudellinen edullisuus tai tarjouksen hinta**. Mikäli valintaperusteena on tarjousten kokonaistaloudellinen edullisuus, tarjouspyynnössä on yksilöitävä asiaa osoittavat **vertailu- eli arviointiperusteet** (arviointikriteerit). Kokonaistaloudellisina arviointiperusteita voivat olla mm. tuotteen hinta, toimitusaika, valmistuspäivä, käyttökustannukset, ympäristöystävällisyys jne. Valintaperustetta ja sitä ilmentäviä arviointikriteereitä ei saa muuttaa tai lisätä hankintaprosessin aikana.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa valinta- ja vertailuperusteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, **vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava** hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Asiakirjojen ristiriitaisuuksien välttämiseksi yksityiskohtaiset arviointikriteerit on käytännössä syytä esittää yleensä vasta tarjouspyyntöasiakirjoissa, koska tilaajan tarpeet tarkentuvat projektien edetessä. Arviointikriteereiden painoarvot voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, ne on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä. EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen kohdalla tulee hankintalaista aina varmistaa asiaa koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset.

Hankintatapahtumassa ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuden arviointi ja toisaalta tarjoajien jättämien tarjousten arviointi on erotettava toisistaan. Tarjoajan kelpoisuuteen viittaaminen laadullisena tekijänä ei ole EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa rajoitetussa menettelyssä mahdollista osallistumishakemusten käsittelyn jälkeen. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa yritys on tarjousten vertailun jälkeen todistettavasti menettänyt kelpoisuutensa.

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä, mutta EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa valintaperusteiden kohdalla voidaan noudattaa soveltuvin osin vastaavia perusteita kuin edellä mainittu. Tällainen menettely on usein myös suositeltavaa, koska se todellisuudessa helpottaa tarjousten vertailua. EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa kokonaistaloudelliset vertailuperusteet voidaan kuitenkin ilmoittaa tarvittaessa **vain tärkeysjärjestyksessä**. Tähän ryhmään kuuluvissa palveluhankinnoissa ja urakoissa vertailuperusteina voidaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien kelpoisuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Tarjouspyyntöön voidaan sisällyttää tarjousten arvioinnissa käytettävän vertailutaulukon pohja, josta ilmenee eri arviointiperusteet (valintakriteerit) ja niiden suhteellinen painotus. Menettely selkeyttää tarjousten tekijöille tilaajan tarkoituksen ja se helpottaa samalla tilaajan tulevaa arviointia ja valintaa koskevan pöytäkirjan laadintaa.

6.4 Hankinnan laatuvaatimukset

Hankintayksiköllä on oikeus päättää hankinnan sisällöstä, laajuudesta ja laadusta. Laadun määräytyminen tapahtuu kunkin toiminta-alueen erityistarpeiden pohjalta.

Hankinnoissa on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan kestävä kehitys, tuotteiden ja niiden pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset ja -kuormitukset sekä kierrätysmahdollisuudet tavaran tai rakennusmateriaalin elinkaaren aikana.

Hankinnoissa on huolehdittava siitä, ettei laatuvaatimuksia aseteta korkeammiksi, kuin mitä kulloinkin on tarpeellista. Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset **laatua koskevat tiedot**, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankkeen yksityiskohdista. Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjousten vertailussa.

Tarjouspyynnössä esitettävät laatua koskevat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi:

- toimittajan toiminnallisia valmiuksia, ellei niitä ole voitu ottaa riittävästi huomioon jo yrityksen kelpoisuutta arvioitaessa
- tavaraan, palveluun tai rakennustyöhön kohdistuvia ominaisuuksia
- laadunvarmistusta
- sovellettavia standardeja
- teknisiä erityisvaatimuksia
- koulutusta, kokemusta
- ympäristövaikutuksia ja kestävästä kehitystä
- energian säästöä ja huoltoa.

Tehtävän sisältöä koskevan laadunmäärityksen ohella suorituksen laatuun vaikuttaa erityisesti palveluhankinnoissa ja urakoissa olennaisesti hankinnan toteuttavan yrityksen yleinen ammattitaito (soveltuvuus / kelpoisuus) ja laatujärjestelmä tai muu laadunvarmistustapa. Yrityksen soveltuvuutta koskeviin kysymyksiin hankintayksikön tulee kiinnittää huomiota valittaessa yrityksiä tarjouskilpailuun rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyissä. Avoimessa menettelyssä toimittajien laatua arvioidaan vasta tarjousten jättämisen jälkeen.

Tekniset eritelmät

Jos tarjouspyyntöasiakirjat sisältävät tavaran ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, kuten teknisiä eritelmiä, ne tulee laatia noudattaen EU:n puitteissa vahvistettua **yleistä hankintasanastoa (CPV)**. Hankintasanasto löytyy hankintailmoituslomakkeelta

HILMA-kanavalla.

Tehtävän määrittelyä koskevia teknisiä eritelmiä ei saa laatia siten, että ainoastaan tietyn valmistajan tuote voi tulla kysymykseen. Yritysten tasavertaisen ja syrjimättömän kohtelun mahdollistamiseksi **tietyyn tavaramerkkiin viittaaminen on sallittua ainoastaan, jos mainintaan liitetään ilmaisu ”tai vastaava”**. Yksittäiseen tuotemerkkiin viittaaminen saattaa olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun hankitaan tuotteita tai palveluja, jotka pitää saada yhteensopiviksi jo olemassa oleviin laitteisiin tai toimintakonsepteihin. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa viittaaminen tietyn valmistajan tuotteisiin edellyttää tarkempia erityisperusteita.

Laadunvarmistus ja -valvonta

Tilaaaja voi edellyttää, että tavaran tai palvelun toimittaja/urakoitsija noudattaa tuotteiden valmistuksessa tai palvelusten toimittamisessa taikka rakennustyössä yleisesti hyväksyttyä laatu- tai muuta järjestelmää. Tilaaaja voi laatujärjestelmän sijasta edellyttää toimittajalta muuta dokumentoitua laadunvarmistusta.

6.5 Määräajat

Tarjouksen jättämiselle on asetettava määräaika **päivämääränä ja kellonaikana**.

Osallistumishakemuksen ja tarjouksen jättämiselle varattavan määräajan vähimmäisajasta on EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta säädetty hankintalaissa. Muissa hankinnoissa tarjouksen tekemiseen on varattava riittävä aika, jonka pituus määräytyy hankkeen luonteen mukaisesti. Riittäväksi ajaksi on katsottu 2-3 viikkoa.

Mikäli tarjousten tekemiseksi on tilaajasta johtuvasta syystä (esim. virhe tai puute tarjouspyyntöasiakirjoissa) aiheellista myöntää lisää aikaa, siitä on ajoissa ilmoitettava kaikille, joilta tarjous on pyydetty.

Määräajan jälkeen jätetyt tarjoukset on hylättävä.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava aika, jonka tarjouksen tulee olla voimassa sen jättämisaajan päättymisestä. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon tarjousten vertailun, päätöksenteon, pöytäkirjan valmistumisen ja päätöksen tiedoksi antamisen vaatima aika.

6.6 Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta

Hankintoihin liittyvä ehdokkaiden ja tarjoajien hyväksyminen tai sulkeminen pois kilpailusta tapahtuu eri tavoin hankintamenettelyn luonteesta riippuen. **Toimittajien soveltuvuuden eli kelpoisuuden arviointi** merkitsee sen selvittämistä, onko toimittajalla tekniset, taloudelliset tai muut edellytykset hankinnan toteuttamiseksi. Soveltuvuuden arvioinnin yksityiskohtaiset perusteet on määritelty hankintalaissa. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa asiaa koskevat yksityiskohtaiset määräykset ovat HankL:n 52–59 §:ssä. Vastaavia perusteita noudatetaan soveltuvin myös kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankkeissa (HankL 71 §).

Avoimessa menettelyssä, jossa kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen, tarjouksen tekijöiden soveltuvuus eli kyky toteuttaa hankinta arvioidaan vasta tilaajan saatua tarjoukset.

Muissa kynnysarvot ylittävissä hankintamenettelyissä, jotka alkavat rajoitettuna menettelyinä, hankintayksikkö päättää osallistumishakemusten jälkeen, ketkä ilmoittautuneista ovat soveltuvia kilpailun kohteena olevan hankkeen toteuttajiksi. Tämän jälkeen tarjoukset pyydetään kilpailuun valituilta toimittajilta siten kuin hankintamenettelyjä koskevassa kohdassa on todettu. Yritystä, jolta on kelpoisuuden arvioinnin jälkeen pyydetty tarjous, ei saa kelpoisuuteen vedoten enää sulkea pois kilpailusta, elleivät yrityksen kelpoisuutta koskevat ominaisuudet ole olennaisesti heikentyneet tarjouspyynnön jälkeen.

Hankintayksikkö voi ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden selvittämiseksi pyytää näiltä **todistuksia tai selvityksiä** suorituskelpoisten yritysten valitsemiseksi hankintalaista ilmenevällä tavalla. **Toimittajalta vaadittavat tiedot on suhteutettava hankkeen laadun ja koon mukaisesti.** Todistuksia ovat mm. verovelkatodistus, kaupparekisteriote, todistus lakisääteisten sosiaalimaksujen suorittamisesta, yrityksen tilinpäätösasiakirjat, ammatinharjoittamiseen liittyvät rekisteritiedot.

Teknisen suorituskyvyn osoittamiseksi voidaan vaatia esimerkiksi luettelo tarjoajan aikaisemmista kyseisen hankkeen toteuttamisedellytysten kannalta merkittävistä toimituksista (**referenssiluettelo**), selvitys tarjoajan henkilö- ja muista resursseista, selvitys toimittajan laadunvalvonnasta tai hankittavaa tavaraa koskevia näytteitä tai selostuksia.

EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen kohdalla hankintalaissa on eroteltu tilanteet, joissa ehdokas tai tarjoaja on ehdottomasti suljettava pois kilpailusta. Syynä on tällöin lähinnä talousrikollisuus. Ehdottomista sulkemistilanteista hankintalaissa erotetaan tapaukset, joissa pois sulkeminen on hankintayksikön harkinnassa (HankL 54 §). Yritysten harkinnanvarainen sulkeminen tulee tehdä hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön tulee jo hankintailmoituksessa todeta ne toimittajien soveltuvuutta koskevat harkinnanvaraiset vähimmäisvaatimukset, jotka niiden tulee täyttää uhalla, että toimittaja suljetaan pois kilpailusta (HankL 56.2 §). EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa sulkemisperiaatteista voidaan ilmoittaa vasta tarjouspyynnössä (HankL 69 §).

Ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen kilpailusta voi harkinnanvaraisten sulkemisperusteiden kohdalla toteutua esimerkiksi seuraavien edellytysten vallitessa;

- toimittaja on konkurssissa tai
- toimittaja on päätetty asettaa selvitystilaan
- toimittaja on tuomittu ammattinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta

- toimittaja on ammattitoiminnassaan syyllistynyt vakavaan virheeseen
- toimittaja on laiminlyönyt verojen ja lakisääteisten sosiaalimaksujen suorittamisen
- toimittaja on osoittautunut epäluotettavaksi antamalla vääriä tietoja

Ehdokkaan tai tarjoajan sulkemisesta kilpailusta on tehtävä hallinnollinen päätös joko heti tai lopullisen valintapäätöksen yhteydessä. Se, milloin päätös annetaan ehdokkaalle tai tarjoajalle tiedoksi, on ratkaistava hankkeen luonteen perusteella. Ratkaisun tulee ilmetä viimeistään lopullisesta hankintapäätöksestä, jotta asianosaisella on mahdollisuus tarvittaessa hakea muutosta päätökseen.

Ehdokas tai tarjoaja voidaan sulkea pois kilpailusta myös tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) eli **tilaajavastuulain** mukaisin perustein. **Kilpailusta sulkeminen voi tapahtua tilaajavastuulaissa mainituin perustein, jos asiasta on mainittu tarjouspyyntöasiakirjoissa.** Tilaajavastuulain mukaan tilaajat, kuten hankintayksiköt ovat velvolliset vaatimaan tarjouskilpailun voittaneelta yritykseltä kilpailun ehtoista riippumatta **viimeistään ennen sopimuksen allekirjoittamista tilaajavastuulaissa mainitut tiedot yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttämistä**, kuten verojen maksamisesta ja sosiaaliturvamaksujen suorittamisesta. Vastaavasti tilaaja on velvollinen selvittämään, mitä työehtosopimusta sopimuksen tarkoittaman työn toteuttamisessa sovelletaan. Työehtosopimusta koskevia tietoja lukuun ottamatta tilaajavastuulain velvoitteet limittyvät hankintalain 54 §:n tarkoittamien harkinnanvaraisten kilpailusta pois sulkemista koskevien periaatteiden kanssa.

6.7 Tarjousten vastaanotto ja avaaminen

Saapuneet tarjoukset kirjataan tai niiden päällykseen merkitään tarjouksen **saapumisaika ja vastaanottajan nimi**. Tietoteknisin menetelmin tehtyjen tarjousten vastaanotto on järjestettävä siten, ettei tarjousehtojen salaisuutta vaaranneta. Näin saadut tarjoukset on syytä sulkea kirjekuoreen (telefaksit) tai muutoin varmennettava tietovuodot kesken asian käsittelyyn.

Tarjoukset säilytetään **avaamattomina niiden avaamistilaisuuteen saakka**. Myös avaamistilaisuuden jälkeen on huolehdittava siitä, että tarjoukset niihin kuuluvine hankintapäätöksen kannalta oleellisine liitteineen säilytetään huolellisesti.

Tarjoukset avataan ilman julkisuutta hankintayksikköä edustavien henkilöiden toimesta ("virkamiestiimissä"). Avaustilaisuudesta tulee laatia **avauspöytäkirja, jonka liitteenä on saadut tarjoukset**. Avaustilaisuuden yhteydessä saatuja tarjousta koskevia tietoja ei tulisi julkistaa ennen lopullisen hankintapäätöksen tekemistä, jotta tarjousten jatkokäsittely ja mahdolliset välttämättömät täydentävät neuvottelut voidaan suorittaa ilman sivuvaikutteita. **Avatut tarjoukset varmistetaan päivämäärällä ja läsnä olevien henkilöiden nimikirjoituksella.**

6.8 Tarjousten hylkääminen

Hankinnasta päättävällä on sekä oikeus että velvollisuus hylätä tarjouspyyntöä vastamaton tarjous. **Tarjous on hylättävä:**

1. jos tarjoushintaa ei ole annettu yksiselitteisesti tai tarjouksessa ei ole esitetty vaadittuja hintaerittelyjä (yksikköhinnat),
2. jos tarjouksentekijä on tarjousmenettelyssä toiminut vilpillisesti taikka muuten lain tai hyvän kauppataivan vastaisesti,
3. jos tarjous on saapunut määräajan päättymisen jälkeen.

Lisäksi tarjoukset **voidaan hylätä:**

1. jos kaikki tarjoukset ylittävät olennaisesti tarkoitukseen varatut määrärahat tai hankinta osoittautuu tarpeettomaksi,
2. jos tarjoushintaa on niin alhainen, että on ilmeistä ettei hankintaa myyjän taloudelliset edellytykset huomioon ottaen voida tarjouksen mukaisesti täyttää. Tarjousten hylkääminen alhaisen tarjouksen johdosta edellyttää kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintalaista selviävällä tavalla yksityiskohtaista selvitysmenettelyä (HankL 63 §).

6.9 Tarjousten arviointi ja toimittajan valinta

Hyväksytyt tarjoukset on **vertailtava tarjouspyyntöön sisältyvien kaikkien ehtojen mukaisesti**. Tarjouksia vertailtaessa ei saa ottaa mukaan uusia arviointiperusteita, joita ei ole mainittu tarjouspyyntöasiakirjoissa. Tarjouksia vertailtaessa on yleensä syytä tehdä **vertailutaulukko**, jotta eri arviointiperusteiden pisteytys muistetaan tehdä jokaisen tarjoajan kohdalta kaikkien tarjouspyynnössä mainittujen vertailukriteerien osalta.

Tarjoukset on käsiteltävä niin hyvissä ajoin, että tarjouksen hyväksyminen voidaan saada tarjouksentekijän tietoon tarjouksen voimassaoloaikana. Mikäli tarjousten käsittely lykkääntyy, tarjousten tekijöiltä on riittävän ajoissa tiedusteltava, ovatko ne valmiit jatkamaan tarjouksen voimassaoloaikaa hankintayksikön ehdottamaan uuteen päivämäärään saakka.

Tarjouksista on hyväksyttävä joko se, joka on asianomaista hankintaa koskevan **valintaperusteen mukaan** kokonaistaloudellisesti edullisin tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellista valintaperustetta käytettäessä on sovellettava kaikkia hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä mainittuja vertailuperusteita.

6.10 Hankintapäätös ja sen pöytäkirjaus

Jos hankinta kilpailutetaan tai hankinta ei ole arvoltaan vähäinen, hankinnasta tulee aina tehdä kirjallinen hankintapäätös, johon liitetään muutoksenhakuohja-

us. Päätös annetaan tiedoksi tarjoajille. Hankintapäätöksen tekee se toimitus- tai vi-
ranhaltija, jolle on johtosäännössä tai sen perusteella tehdyllä hallinnollisella päätök-
sellä annettu päätösvalta hankinta-asioissa.

Hankinta-asioissa päätöspöytäkirja on laadittava siten, että siitä ilmenee **hankintata-
pahtuman keskeiset vaiheet**. Hyvä pöytäkirja liitteineen antaa tarjosten tekijöille
vastauksen hankintatapahtumasta kokonaisuudessaan. Keskeistä on tällöin **hankinta-
päätös perusteluineen. Päätöspöytäkirjassa on oltava maininta myös siitä,
että sopimus ei synny päätöksen tiedoksiannolla, vaan vasta kirjallisella
sopimuksella.**

Pöytäkirjasta, joka toimitetaan tarjouskilpailuun osallistuneille tarjoajille, tulisi hankin-
nan luonteesta ja laajuudesta riippuen ilmetä esim. seuraavat asiat tarvittavin peruste-
luin;

- hankinnan yleiskuvaus
- hankittava tavara, palvelu tai rakennustyö
- käytetty hankintamenettely
- miltä yrityksiltä tarjouksia on pyydetty
- ketkä ovat antaneet tarjouksen
- tarjosten avaustilaisuuden luonne
- tarjoajien kelpoisuus
- yritysten mahdollinen sulkeminen kilpailusta
- tarjosten tarjouspyynnön mukaisuus / mahdollinen hylkääminen
- tarjouksia koskeva tarkistusneuvottelut, jos sellaisia on pidetty
- tarjosten vertailu mahdollisine vertailutaulukoineen
- voittaneen tarjouksen valinta perusteluineen tarjouspyynnössä esitetyin valinta- ja
arviointiperustein
- mahdolliset muut perustelut
- maininta sopimuksen syntymisajankohdasta
- muutoksenhakuohjeet (markkinaoikeus ja oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimie-
lin)

7. Sopimusten tekovaihe

7.1 Sopimuksen tai tilauksen tekeminen

Hankintalaki edellyttää, että hankintapäätöksen tekemisen jälkeen laaditaan **kirjallinen sopimus** (kansalliset kynnyksarvot ylittävät hankinnat). Riittävänä kirjallisena sopimuksena voidaan pitää osapuolten allekirjoittamaa sopimusasiakirjaa, jossa viitataan tarjouskilpailussa ja siihen liittyvässä päätöksenteossa syntyneisiin asiakirjoihin. Pienhankinnasta kannattaa harkinnan mukaan laatia sopimus, mikäli hankinta on merkittävä. Urakoista tehdään aina kirjallinen sopimus.

Laadittavaan sopimukseen ei saa sisällyttää sellaisia olennaisia velvoitteita, joita ei ole ollut mukana jo tarjouskilpailuasiakirjoissa. Hankinnasta tehtävä sopimus tai tilaus tehdään noudattaen sopimuksen tekemistä koskevia voimassa olevia yksityisoikeudellisia säännöksiä kuten oikeustoimilakia ja kauppalakia.

EU-kynnyksarvon ylittävässä hankinnoissa päätöksen täytäntöönpanoon, kuten kirjallisen sopimuksen tekemiseen ei saa ryhtyä ennen kuin on kulunut 7 päivää muutoksenhakuajan päättymisestä markkinaoikeudessa (karenssiaika).

Hankintasopimusten ollessa yksityisoikeudellisia sopimuksia, hankintojen kilpailuttamiseksi ja sopimusten laatimisen helpottamiseksi niiden yhteydessä voidaan käyttää alan yleisiä sopimusehtoja. Sopimusehtoja käytettäessä on varmistauduttava niiden soveltuvuudesta kyseiseen hankintaan.

Ennakot

Myyjälle voidaan poikkeuksellisesti myöntää ennakkoa. Ennakko on sovittava hankinnan lopulliseksi osamaksuksi ja sille on tarvittaessa vaadittava riittävä vakuus.

Vakuudet

Hankintasopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi hankintayksikkö voi tarvittaessa vaatia vakuuden. Tästä pitää olla maininta jo tarjouspyyntöasiakirjoissa, kuten muistakin sopimusehdoista.

Vakuudeksi voidaan hyväksyä raha- tai vakuutuslaitoksen antama omavelkainen takaus, pankin antama talletustodistus tai tilaajan hyväksymä muu luotettava vakuus. Käytettäessä vakuutena takuutodistusta tai muuta irtainta panttia, asiasta on syytä tehdä panttaussopimus, jolla mahdollistetaan vakuuden käyttäminen tilaajan hyväksi sopimusrikkomuksen tapahduttua.

7.2 Tavarantoimitus sekä palvelujen ja urakan hyväksyminen

Tavaraa vastaanotettaessa on sen määrä, laatu ja kunto viipymättä tarkistettava. Asennettavan laitteen saa hyväksyä vasta, kun sille on suoritettu käyttöönottotarkastus, jossa on todettu, että laite on toimintakunnossa ja täyttää sille asetetut suoritusarvot sekä muut hankintasopimuksen ehdot.

Toimituksen viivästyessä tai myyjän syyllistyessä virheelliseen tai sopimuksenvastaiseen toimitukseen tai muulla tavoin rikkoessa sopimusta, on asiasta viipymättä tehtävä kirjallinen huomautus (reklamaatio). Reklamaatioiden suorittamisessa on noudatettava mahdollisten sopimusehtojen määräyksiä.

8. Erinäiset määräykset

8.1 Esteellisyys ja kilpailuneutraalisuus

Tarjouksen, hankintaa koskevan sopimuksen tai sen tulkintaa koskevan asian käsittelyyn tai tavarain tai palvelun tarkistamiseen osallistuvan henkilön tulee olla esteetön. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty kunnalaissa ja hallintolaissa.

Asian käsittelyä koskevasta esteellisyydestä on erotettava ns. kilpailuneutraalisuus. Sen mukaan yritys, jolla on ennakolta erityistietoa kilpailun kohteena olevasta hankkeesta siten, että yritysten keskinäinen objektiivinen kilpailuasetelma vaarantuu, ei voi osallistua tarjouskilpailuun. Kilpailuneutraalisuuden varmistaminen on sekä hankintayksikön että hankintaan osallistuvien toimittajien velvollisuutena.

8.2 Asiakirjojen julkisuus ja salassapito

Hankintoja koskevien asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Asiakirjojen julkisuudessa noudatetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) eli julkisuuslain säännöksiä.

Julkisuuslain mukaan tarjouspyyntöasiakirjat tulevat julkisiksi, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty. Jos kuitenkin järjestetään julkinen avustilaisuus, ovat tarjousasiakirjat heti julkisia. Liikesalaisuuksia sisältävät asiakirjat eivät luonnollisestikaan tule julkisiksi.

Viranomaisen voi harkintansa mukaan julkistaa asiakirjan, joka ei vielä ole julkinen. Salossa toimielinten päätettävissä hankinnoissa on noudatettu varsin avointa julkisuutta. Tarjouspyyntöasiakirjoihin perustuvat vertailut on julkistettu jo ennen päätöksentekoa jakamalla esityslistat laajasti ja julkaisemalla ne internetissä. Kuntaliitto ei pidä tätä menettelyä suotavana. **Hankinta-asiat, jotka käsitellään toimielimissä, tulee ratkaista ei-julkisella listalla.** Päätösasiakirjat ovat julkisia, kun pöytäkirja on tarkastettu.

Tarjoajat ja osallistumishakemuksen tehneet ovat asianosaisia. Heillä on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitteeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.

Sen jälkeen, kun hankintaviranomainen on tehnyt hankintapäätöksen ja kun asiaa koskeva pöytäkirja on allekirjoitettu ja tarkistettu, julkisuuskelppoinen päätös on syntynyt.

Hankintayksikön tulee päätöksenteon jälkeen antaa **päätös tiedoksi kilpailuun osallistuneille tarjouksentekijöille ja asettaa se yleisesti nähtäväksi kuntalain mukaisesti**. Asianosaisille toimitettuun päätökseen on liitettävä kaikki päätöksentekoon vaikuttaneet tiedot, jotta heillä on mahdollisuus arvioida päätöstä ja käyttää lakisääteisiä oikeusturvakeinoja. Lopullisesti kaikki hankinta-asiakirjat liikesalaisuuksia lukuun ottamatta tulevat julkisuuslain nojalla julkisiksi, kun hankintasopimus on tehty (JulkL 7 §). Jälkimmäinen tilanne koskee lähinnä ns. yleisöjulkisuutta.

Tarjouskilpailuun osallistuneen yrityksen antama **tarjoushinta on julkinen**. Tarjoukseen liittyvän kokonaishinnan lisäksi myös yksikköhinnat ja hintaerittelyt ovat pääsääntöisesti asianosaisjulkisia, koska tarjouskilpailun voittaja on saatettu valita näiden tietojen perusteella. Hankintakilpailuun osallistuneilla tarjoajilla on oikeus saada tieto myös muista tarjousten vertailuun ja päätöksen tekemiseen vaikuttaneista keskeisistä seikoista, jotta heillä olisi mahdollisuus tarvittaessa hakea muutosta päätökseen.

Hankintaviranomainen ei saa ilman asianosaisen suostumusta käyttää oikeudettomasti tietoja, jotka liittyvät tarjouksen tehneen elinkeinonharjoittajan liike- tai ammatillisalaisuuteen. Vastaava kielto koskee muita näihin verrattavia tietoja, jos tällaisen tiedon ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa.

9. Oikeusturvakeinot ja muutoksenhaku hankinta-asioissa

Hankintapäätökseen tyytymättömällä yrityksellä on mahdollisuus saattaa asia **markkinaoikeuden ohella kunnallisen viranomaisen käsiteltäväksi oikaisuvaatimuksin** sen mukaan kuin kuntalaissa säädetään. Oikaisuvaatimuksen käyttäminen korostuu uuden hankintalain voimaantulon jälkeen kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, joita koskevia päätöksiä ei voi saattaa markkinaoikeuden tutkittavaksi. Näistä hankinnoista tehdyistä oikaisuvaatimuspäätöksistä voidaan myös valittaa kunnallisvalituksin hallinto-oikeudelle, mikä menettely ei ole mahdollista kynnysarvot ylittävissä hankkeissa.

Mikäli hankintakilpailua ei ole lainkaan toteutettu, asian voi saattaa markkinaoikeuden tutkittavaksi myös kyseisellä toimialalla toimiva ja kilpailun ulkopuolelle jäänyt yritys samoin kuin julkisia hankintoja hankintalain mukaan valvovat ministeriöt. Virheellisen hankintamenettelyn seurauksena markkinaoikeudella on mahdollisuus hankintalaista ilmenevin perustein muun muassa kumota päätös tai velvoittaa hankintayksikkö suorittamaan hyvitysmaksua kilpailussa hävinneelle yritykselle laista ilmenevin perustein.